



# L'univers d'Esteve Albert

## *Dins els actes previstos per al Centenari del naixement d'Esteve Albert i Corp (1914-2014)*

- 28 de març del 2014 a les 20.00 h
- Sala d'actes del Centre Cultural La Llacuna, Andorra la Vella

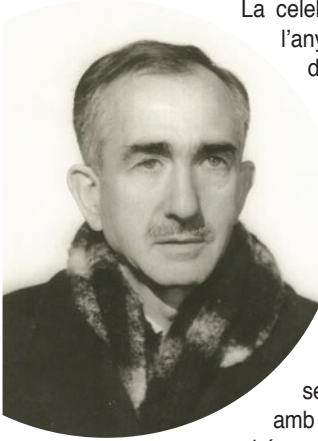
### *Jordi Pasques i Canut*

*Escriptor i comissari de l'Any Esteve Albert a Catalunya*



## ▲ Currículum

Jordi Pasques i Canut (Oliana, 1964), és excursionista, naturalista i escriptor. Vinculat al món de l'excursionisme i estudis del patrimoni arqueològic, toponímic i natural del Pirineu català i andorrà. Fundador del Grup Excursionista d'Oliana, l'any 1986, entitat de la qual és president. Fundador de l'Associació Cultural Amics dels Pontarrons, per a la salvaguarda del patrimoni romànic de l'Alt Urgell. És assessor en recursos naturals i ha desenvolupat estudis de seguiment i conservació de fauna pirinenca amenaçada, dins el programa "LIFE II Trençalòs (*Gypaetus barbatus*), de la Unió Europea. Recupera camins antics i dissenya rutes a peu i en bicicleta de muntanya. Realitza inventaris de patrimoni i reportatges fotogràfics de caràcter etnogràfic i paisatgístic. Entre altres participacions, col·labora en el projecte "Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus Orientals, de l'antiguitat a l'època medieval", a la serra del Cadí, dirigit per Josep Maria Palet, de l'Institut Català d'Arqueològica Clàssica. Col·labora en el projecte "L'activitat minerometal·lúrgica antiga, medieval i moderna al vessant nord de la serra del Cadí", dirigit pel doctor Josep Maria Mata-Perelló, de la Universitat Politècnica de Catalunya. Col·labora en el projecte de definició i investigació del Camí de la Sal, entre Cardona i el Pirineu francès. Col·labora amb la "Associació Salinas de Interior", de Sigüenza (Guadalajara), en l'estudi dels salins del Pirineu. Col·labora amb el GESEART, Grup Empordanès de Salvaguarda i Estudi de l'Arquitectura Rural i Tradicional. Col·labora amb l'Arxiu Gavín-Monestir de les Avellanes en la localització d'imatgeria religiosa i monuments megalítics. Col·labora amb el Servei de Fauna de la Generalitat de Catalunya en el seguiment de les poblacions de gall fer (*Tetrao urogallus*) del Prepirineu català. Col·labora en l'Àrea de Territori i Paisatge de l'Obra Social de Caixa Catalunya. Col·labora en el projecte RUNA (Convergència del Mundo Rural y la Naturaleza), de la Fundación Félix Rodríguez de la Fuente, FRF. Ha publicat poesia, prosa i guies excursionistes. Des de l'any 1992 publica una columna setmanal al "Diari d'Andorra" i col·labora al suplement "Pirineus" del diari "Segre" i a la revista "Cadípedraforca". L'any 2014 va ser designat pel departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Comissari del Centenari Esteve Albert.



Esteve Albert. Foto: Família Albert Subirà

La celebració del centenari del naixement d'Esteve Albert i Corp, l'any 2014, ha permès apropar-nos a la seva vida i obra des de diferents angles que n'ha resultat un millor coneixement de la seva vida personal i a la vegada un repàs de les activitats de creació teatral i literària sorgides del seu singularíssim magí. Amb actes celebrats als indrets on va dedicar part de la seva vida, l'univers d'Esteve Albert, fet de mil i una experiències, d'un doll abundós de sensacions i d'imatges poètiques, ens ha estat obert, potser no en la totalitat dels seus racons, però sí amb una visió general i amb una amplitud d'horitzó com no s'havia pogut copsar fins a la celebració del centenari del seu naixement.

En els gairebé vint anys transcorreguts des de la seva mort, el seu record ha estat manifestat de manera esporàdica, relacionat amb els espectacles de caire històric que encara es representen o bé com a referència en estudis de personatges d'època medieval que ell havia fet al seu temps o altres relacionats amb la història del Principat d'Andorra, país on va arribar l'estiu de l'any 1955 i on —encara que saltironant, anant i venint, marxant i tornant-hi— va establir la seva residència. Conegut com *l'Albert d'Andorra* per molta gent, aquí hi va trobar sostre, aquí hi va tenir la família i aquí a Andorra va iniciar una de les seves creacions més conegudes i de renom; el Pessebre Vivent a Engordany, el primer de tots els pessebres vivents dels més de 125 que es representen actualment. Per això, agraeixo a la Societat Andorrana de Ciències, i a la seva presidenta en particular, Àngels Mach, així com a l'Antoni Pol, coordinador de jornades de l'entitat, l'oferiment de fer una conferència a les primeries del Centenari Esteve Albert, convidat en qualitat de comissari del centenari, designat per la Generalitat de Catalunya a través del departament de Cultura. Un agraïment que faig extensiu a tots els assistents a aquest acte de record i també, volgutament, de reconeixement al conjunt de l'obra de l'Esteve Albert.



Esteve Albert. Foto: Família Albert Subirà

### Primeres passes, a Dosrius

Esteve Albert i Corp va néixer a Dosrius (Maresme) el dia 4 de febrer de 1914. A casa feien de pagès i de ben petit va poder tastar els gustos, les olors, la cantúria dels ocells, els xants i les veus de les feres del bosc, les ramioles de vent entre els arbres, el raig de les fonts, la pau boscana, el tragí del dia a dia camperol, la vida a pagès. Sensacions que l'acompanyarien tota la vida i que no deixava d'expressar poèticament en els seus versos, escrits amb profusió i des de ben jove i fins a les portes



Jaume Lladó i Esteve Albert, moguts tots dos per l'arqueologia. Cèl·lecs, inicis anys 30. Foto: Arxiu Josep Reniu

de la mort. A Dosrius hi nasqué l'Esteve Albert poeta i a aquesta qualitat literària s'afegiren una darrera l'altra i sense aturador altres expressions artístiques.

*"Quin temps, el temps del somni i la puresa,  
quan ens sentíem arborats, contents,  
amb l'ànima suspesa  
davant del nostre món immens!"*

*No les retrobarem les hores clares  
que ens feien estimar el viure tranquil  
en l'amor i el temor dels nostres pares  
al bell redós del nostre poble humil?"*

1940



Grups d'actors del primer muntatge escènic amb text i direcció d'Esteve Albert: "Camí de Ramats", 1951 (Albert al darrere, segon per la dreta). Foto: Arxiu Josep Renu

A Dosrius la natura li va ensenyar tot allò que un cap despert i curiós podia aprendre. Quan anys a venir, ja en la maduresa, va fer realitat una de les seves tantes iniciatives, aquesta pionera en el camp de l'estudi de la natura, *L'escola del bosc*, avui en dia promoguda arreu sota el nom de *centre d'interpretació*, no feia res més que reviuir els seus anys de petit, els quals el van impregnar d'un coneixement i d'un respecte cap a la vida dels animals i de les plantes profunds i en certa manera sagrats. Com ho foren les paraules, el parlar, l'enraonar, l'escoltar converses dels grans i les expressions populars que, en aquella època, a la primera meitat de segle xx, encara tot es feia de viva veu i s'explicaven dites, es recitaven poemes i rondalles, i es cantaven cançons transmises d'avis a pares i a fills. El nen curiós i el jove inquiet deixarien constància ben aviat i en forma escrita de dites i cançons, quan amb 17 i 18 anys va ser col·laborador directe de l'Obra del Cançoner Popular, que dirigia el mestre Joan Tomàs. L'Esteve Albert va recollir el cançoner dels pobles del Maresme i ens han arribat part de les seves anotacions manuscrites, que apuntava en el revers de fulls de calendari de bloc.

*"De minyó assaboria la paraula,  
cada paraula, com feia amb el pa,  
aquell pa de blat nostre, casolà,  
que la mare pastava, duia a taula  
i el pare beneïa en encetar.  
Cada paraula era com una descoberta  
i jo l'assaboria com un tast  
d'una novella llepolia, oferta  
al meu avidolat abast."*

*Cadaqués, 17-12-1972*

Esteve Albert fent de Sant Josep al Pessebre Vivent a Engordany, 1956. Foto: Claverol - Arxiu Antoni Pol





Els tres més estrets col·laboradors d'Esteve Albert. D'esquerra a dreta: Conxita Egea, Roger Campredon i Maria Dolores Masferrer, amb Esteve Albert, a Elna, dècada dels 70. Foto: Família Albert Subirà

## De Dosrius al món

Des del seu poble, Dosrius, l'Esteve Albert començarà un periple vital que, iniciat al seminari de Barcelona, on la lectura dels autors clàssics i l'aprofundiment en la fe cristiana li donaran una profunditat espiritual que l'agombolarà per sempre, seguirà per Mataró i la resta del Maresme, per passar després al Principat d'Andorra, on hi farà niu i des d'on saltarà cap al Rosselló i iniciarà un pelegrinatge de "circumval·lació del Pirineu", com ell mateix deia sovint. Passarà a l'Empordà, per tornar una vegada i una altra a la seva residència al Principat d'Andorra, amb anades i vingudes a Barcelona, on tenia,

en un pis del carrer de Balmes, una base operativa facilitada pel Luis Augusto Viñamata y Emmanuelli, comte consort d'Alba de Liste, que li fou providencial i fidel mecenes i amfitrió de representacions al seu casal dels Fivaller, a Teià.

Al llarg de setanta anys, des de la seva entrada al seminari de Barcelona i fins al seu traspàs, l'Esteve Albert va fer i va ser conegut com a poeta, articulista, autor i director teatral, historiador, activista cultural i polític, promotor de reconeixements i homenatges a personatges de la literatura i les arts catalanes, creador inventor dels pessebres vivents, visionari de biocultura ecològica, belluguet infatigable, com bé el definia Pere Català i Roca. I per als qui vam tenir la sort de conèixer-lo i compartir-hi quilòmetres i hores i hores, diríem a sol i serena, i malgrat el geni que a vegades enarborava, entranysable amic.

En el següent recopilatori de fets de la seva vida, exposats cronològicament, hi podem trobar els esdeveniments principals i els moments clau. No hi queda reflectida la bibliografia, que allargaria molt la relació, per a la consulta de la qual us remetem a la publicació *Esteve Albert. Llibres*, que, a cura de qui signa aquest escrit, va ser editada sota el patrocini de l'Institut per al Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran, el 2014, amb motiu del centenari. Hi trobareu reproduïdes les portades dels 56 llibres obra d'Esteve Albert i les 19 d'obres pòstumes o dedicades a la seva persona, amb una fitxa de cada llibre. Per completar l'univers de l'Esteve Albert, podeu endinsar-vos també en el llibre *Esteve Albert i Corp: esbós biogràfic*, obra ben treballada i il·lustrada del seu amic i col·laborador Josep Renui, que l'any 1998 va editar l'ajuntament de Dosrius. I també podeu gaudir del llibre *Esteve Albert, un home de cultura pirinenca*, obra de Xavier Garcia editada per Editorial Andorra el mateix 1995, com a homenatge a Esteve Albert del seu amic i generós mecenes cultural andorrà, propietari de l'Editorial Andorra, Bartomeu Rebés i Duran, que tantes *Nadales* en format de llibre havia encomanat de fer a l'Albert, una per any des del 1985 i a qui havia publicat altres llibres sobre la història andorrana, com ara el dos volums dedicats a Guillem d'Areny i de Plandolit. Igualment, Editorial Andorra publicà en edició pòstuma *Obra poètica*, el 1996, a cura de Manuel Anglada i Jordi Pasques, i dos volums de les obres teatrals d'Esteve Albert, *Muntatges escènics I*, el 1997, a cura de Manuel

Anglada i introducció de Jordi Pasques, i *Muntatges escènics II*, el 1999, a cura d'Enric Ciurans. També podeu assaborir la monografia editada per Àgora Cultural del Principat d'Andorra, l'any 2005, amb motiu dels cinquanta anys del Pessebre Vivent d'Engordany. En imatge i so, podeu visionar i escoltar, a través d'Internet, l'entrevista feta per Josep Maria Espinàs a Esteve Albert l'any 1993, en la sèrie de Televisió de Catalunya, *Personal i intransferible*.

### **Cronologia vital d'Esteve Albert i Corp**

**1914** / Neix a Dosrius el dia 4 de febrer, fill de Miquel Albert Nogueras i de Vicenta Corp Fontseca.

**1919** / Fa d'escolanet a la parròquia de Dosrius.

**1925** / Entra al seminari de Barcelona, fins al 1930.

**1926-27** / Publica cançons i llegendes a *El Pensament Marià* de Mataró. Participa en excavacions arqueològiques a Dosrius (el Far, el Corredor), Parpers i Montalt.

**1931** / La família es trasllada a Mataró. Treballa a la fàbrica de paper Fàbregas. Després, a can Fontdevila, coneix Joan Bachs. Més endavant, fa de mestre a l'escola privada del senyor Badia. S'afilia a la CNT. Va al Centre Catòlic i a l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, amb Marià Ribas i Jesús Illa.

**1932** / Membre d'Estat Català, funda la delegació de Nosaltres Sols! a Mataró (secretari). President a Mataró de la Fejoc (Federació de Joves Cristians de Catalunya) i membre de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Publica el primer llibre, *Ester, professora de geografia*, obra de teatre. Recull cançons a Dosrius i pobles del voltant per a l'Obra del Cançoner Popular, dirigit per Joan Tomàs. Amb Joan Bachs, Joan Layret i Domènec Gironès, forma el grup dels Quatre Boigs de Mataró.

**1933** / Participa en el centenari de l'*Oda a la pàtria*, d'Aribau. Forma part de Palestra, de Josep Maria Batista i Roca.

**1934** / Participa en els fets del 6 d'octubre amb altres membres d'Estat Català. El mes de novembre va a fer el servei militar a Cartagena.

**1936** / Començada la Guerra Civil, forma el Comitè Revolucionari de Dosrius (Comitè de Salut Pública a Canyamars) i salva vides de veïns en perill. Jaume Llavina li ofereix



Amb Artur Blasco i Gaspar Viladomat, a les Caramelles d'Arsèguel de 1976. Foto: Arxiu Artur Blasco



Artur Blasco, Waldtraud Jungbauer, Maria Dolors Masferrer i Esteve Albert, gravant el disc "4 Cançons araneses", al Casino l'Aliança del Poblenou, Barcelona, 1976. Foto: Arxiu Artur Blasco



Assaig de la representació de l'obra "Arnaldeta de Caboet", a Cabó, 1986. Foto: Beatrice Dillerin

ser redactor en cap del *Diari de Mataró*. Treballa a la seu d'Estat Català i fa de secretari de Joan Torres-Picart, que n'és secretari general.

**1937** / Ingressa al cos de policia de la Comissaria General de Ports i Fronteres de la Generalitat. És detingut i tancat a la presó de la Seu d'Urgell, junt amb Joan Bachs i altres el dia 27 d'abril, amb motiu de la mort aquell dia a Bellver de Cerdanya d'Antonio Martín, *el Cojo de Málaga*, ferotge cap de la FAI a Cerdanya. Surt en llibertat el dia 3 de maig.

**1938** / Nomenat comissari de policia de Calella.

**1939** / En acabar la guerra, passa a França. El detenen i ingressa a la presó d'Ondarreta durant 6 mesos.

**1940** / Torna a Mataró. Es casa amb Magdalena Subirà, amb qui tindrà sis fills: Rita, Josep, Joan, Jaume, Maria Carme i Maria Rosa.

**1941- 1944** / Contactes amb els serveis secrets aliats.

**1942** / Col·labora amb la fundació del Gremi de constructors de maquinària de gènere de punt de Mataró. Viatja a Sud-amèrica per promocionar l'exportació tèxtil.

**1944** / Funda, amb Josep Benet, *Edicions de Negra Nit*.

**1945** / Moren el seu pare i el germà Joan.

Membre del COR (Cavallers de l'Orde del Retrobament), amb el pare escolapi Joan Roig.

**1946** / A casa seva, a Dosrius, se celebra la 1a Conferència del Front Nacional de Catalunya, presidida per Antoni Bergós.

Col·labora en la creació del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, amb Lluís Ferrer i Clariana.

**1947** / Assisteix a reunions del Consell de la Generalitat a l'exili a París. Membre de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró i de la seva revista en català, *MVSEV*.

**1949** / Escriu el pròleg del llibre *Amistat, bandera blanca*, del seu amic poeta Josep Punsola, editat amb motiu de la seva mort.

**1950** / Va a Roma amb la romeria montserratina, junt amb Mn. Pere Ribot, Ferrer i Clariana i Jaume Lladó, amb la missió d'entrevistar-se amb el canonge Carles Cardó.

Representació de *Nausica*, a Caldes d'Estrac.

Fa costat a Pau Casals en la creació del Festival Casals, a Prada de Conflent.



Esteve Albert fa un discurs durant un viatge del Centre d'Agermanament Occitano-Català. Montsegur, 1987. Foto: CAOC

**1951** / Estrena *Camí de ramats* al teatre Clavé de Mataró i *Dones de Troia* al teatre Capsa de Barcelona.

**1952** / Estrena *Els excursionistes* a Barcelona i *El caçador furtiu* a Mataró.

**1953** / Setmana d'homenatge a Verdaguer a Mataró.

**1954** / Escenifica *Solitud*, de Víctor Català, al teatre Capsa de Barcelona i al teatre monumental Bosque de Mataró.

**1955** / El seu amic, l'advocat Joan Sansa, de la Seu d'Urgell, el convida a l'estiu al *Curs d'extensió cultural*, al Principat d'Andorra, on ja es quedarà a viure. Passejant el mateix estiu amb el fotògraf Valentí Claverol per Engordany, decideix crear

aquell mateix hivern el *Pessebre Vivent d'Engordany*, pioner dels pessebres vivents i primer atractiu turístic de les Valls d'Andorra. La primera representació és el dia 31 de desembre de 1955.

**1956** / Coneix a la Seu d'Urgell mossèn Pere Pujol i Tubau, arxiver diocesà d'Urgell i historiador, "mestre inoblidable" que li obre les portes de l'arxiu i li parla de la figura de Sant Ermengol.

**1957** / Crea el *Retaule de Sant Ermengol*, que es representa al claustre de la catedral de Santa Maria de la Seu d'Urgell.

Representació de *Vita Christi*, d'Isabel de Villena, al monestir de Pedralbes de Barcelona, amb música de Narcís Bonet.

Fa actuar el pastor i escriptor pallarès Joan Lluís, tocant el flabiol, en la inauguració del primer telesquí d'Andorra, a Grau Roig. En la instal·lació, hi fa col·laborar el seu amic Jaume Ventura, que fa venir de Vilassar de Dalt.

**1958** / Inicia les seves activitats a la Catalunya del Nord.

Crea el Grup Pyrene, amb els germans Gilbert i Roger Grau, Roger Campredon i Conxita Egea.

Representa *Medea*, a la Cúpula del teatre Coliseum de Barcelona.

**1959** / Escenificació de *Solitud*, a la sala Rafel Sureda de l'Escala, en el 90è aniversari de Víctor Català, amb qui l'uneix una franca amistat. Representació de *Medea* al port grec d'Empúries i a l'estany de Puigcerdà.

**1960** *Retaule de la soledat*, al Palau dels Reis de Mallorca a Perpinyà i a Elna.

Representació d'*El misteri del Canigó*, a Sant Martí del Canigó, al Parc Güell de Barcelona i a Andorra.

**1961** / *Festival de Sant Cristòfol del Maresme i del Vallès*, en homenatge a Verdaguer (*Canigó*), Maragall (*El comte Arnau*) i Rusiñol (*L'alegria que passa*).

Festival Verdaguer, a les Valls d'Andorra.



El President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, entrega la Creu de Sant Jordi a Esteve Albert. Barcelona, 1989. Foto: Família Albert Subirà.



Entrades del Pessebre Vivent a Engordany del 14 de gener 1956. Gentilesa d'Alfred Pérez-Bastardas

**1963** / Representació de *De Nativitate Christi*, d'Isabel de Villena, a Sant Vicenç de Montalt, Barcelona, Andorra i la Seu d'Urgell. Representació d'*El Mil·lenari de Sant Pol*, a Sant Pol de Mar. Encoratja a cantar en català el cantant rossellonès Jordi Barre, que esdevindrà un estret col·laborador seu i serà el continuador del *Pessebre Vivent del Rosselló* a Perpinyà, iniciat a Elna.

**1964** / Representació de *Quatre dones i el Sol*, de Jordi-Pere Cerdà, al teatre Romea de Barcelona.

Representació de *La Marieta de l'Ull Viu*, al barri de la Ribera de Barcelona.

**1966** / Enllaçant amb els focs de Sant Joan, ideats per Francesc Pujade, promou la *flama del Canigó* i, juntament amb Josep Deloncle i Gilbert Grau, la porta i la fa arribar per primer cop al coll d'Ares el dia 24 de juny, on la rep Martí Cassany, que la porta a Vic.

**1967** / *Misteri de Sant Pere Urseol*, de Josep-Sebastià Pons, a Cuixà, Cotlliure, Valmí i Perpinyà, amb Jordi Pere Cerdà, Edmon Brazès, Josep Deloncle i Roger Campredon.

Representació de *La consuetud de Sant Jordi* al temple de la Sagrada Família de Barcelona.

*Nit rossellonesa* al casal dels Fivaller a Teià.

**1968** / *Pessebre Vivent a Elna*.

*Pessebre Vivent del Mar* als canals d'Empuriabrava.

Premi Festes del 750è aniversari de la fundació de l'orde Mercedària, pel seu poema *El reialme de la Mercè*, a Barcelona.

**1969** / *Pessebre Vivent de l'Empordà a Roses*.

*La fôrét qui chante*, a Valmí, amb Jordi Barre i Roger Campredon.

**1970** / *La Passió*, a Sant Just Desvern.

Homenatge a Josep Carner a Valmí.

**1971** / *Sopars medievals* a Castelldefels.

Homenatge a Joan Amade a Valmí.

Accèsit Premi lluro a *El Maresme de Dosrius estant (1914-1921)*.

**1972** / Festivals Pyrene al Rosselló.

Escenificació d'*El retaule dels sants màrtirs*, a Vilassar de Dalt.

**1973** / Representació de *Sibil·la de Fortià* a Castelló d'Empúries.

Premi de poesia Ciutat de Barcelona, per *Cançó de la vida enllà*. Homenatge a Palmira Jaquetti a l'Ateneu de Barcelona, amb Salvador Escamilla.

**1974** / Homenatge a Palmira Jaquetti a la Vall d'Aran.

**1975** / *Pessebre Vivent de l'Empordà* a Pau.

*Pessebre Vivent de l'Empordà* al monestir de Sant Pere de Rodes.

**1976** / Edició del disc 4 *Cançons araneses*, amb Artur Blasco, Waldtraud Jungbauer i Maria Dolors Masferrer.

Recuperació de les caramelles d'Arsèguel, amb Artur Blasco i Gaspar Viladomat.

Representació de *Funeral i judici del bon rei en Jaume d'Aragó*, al saló del Tinell de Barcelona.

Representació de *Planys a la mort del rei Jaume I, nits medievals*, amb exposició fotogràfica, a la Torre Vella de Salou, al Círculo Catalán de Madrid, a Montblanc i a Santa Coloma de Queralt, per promocionar *la ruta pessebrística*.

**1977** / Representació de *Ciutat de Somnis*, a les escales de la catedral de Girona.



Representació de la *Llegenda de Font-romeu i Rigolisa*, a Puigcerdà i Font-romeu, en el 8è centenari de la fundació de Puigcerdà.

Manifest de la convenció de Rupit.

Accèsit Premi Lluro per *Quatre boigs de Mataró*.

**1978** / Crea el moviment ecologista *Salut i Pau*.

Participa en la creació del Centre d'Agermanament Occitano-Català (CAOC).

Representació de *Bernat de Santa Eugènia, senyor de Pals*, a Pals, amb la Coral Empòrium i el compositor escalenc Lluís Albert al piano.

Festival Pyrene, cançons típiques de les altes valls, a Llúvia (Cerdanya).

Arribada dels Reis d'Orient a la platja de Cadaqués.

**1979** / Premi Rei en Pere a *Missió i destí de Catalunya i Occitània*. Espectacle *Els almogàvers del rei en Pere*, en el 7è centenari de Palamós.

Estrena de *Bandera de Catalunya, la fi del comtat d'Empúries*, i de l'espectacle infantil *La cuca de llum*, a Bellcaire d'Empordà.

**1980** / Representació de *Pyrene, 3000 anys*, al dolmen de la Creu d'en Cobertella de Roses

**1981** / Estrena del *Ball de l'Òs*, amb Maria Dolors Masferrer, en el I Congrés de cultura popular a Barcelona.

Representació de *Bandera de Catalunya* al Palau dels Papes, a Avinyó (França)

**1982** / Conferència *El llenguatge de Francesc Pujols*, a la Fundació Gala-Salvador Dalí, a Figueres.

Accèsit al premi Mare de Déu de Meritxell, de la Nit literària andorrana, per l'obra *Arnau de Castellbò*.

La riuada de 1982 frustra la representació de *Pelegrí de Pont de Bar*, al Pont de Bar, que seria recuperada l'any 1984.

**1983** / Representació de *Les goges del Canigó*, amb Marta Déu i Xavier Dallerès, a Andorra la Vella.

Premi Vila de Perpinyà, per l'obra *Procés i projecció de l'obra de Josep-Sebastià Pons*.

Creació, amb Miquel Dídac Piñero, a l'Escala, de *l'Associació per a la Defensa dels Llocs Sagrats Ancestrals*.

Representació de *El desembarcament dels grecs a Empúries*, a Empúries, sobre l'obra de Manuel Brunet.

**1984** / Premi Mare de Déu de Meritxell de la Nit literària andorrana per l'obra *De Caboet a París passant per les Valls d'Andorra*. Representació del *Memorial de Sentmenat*, al castell de Sentmenat. Representació de *Les roques i el mar, el blau*, a Empúries, sobre textos de Salvador Espriu.



Esteve Albert a Engordany, amb Caldea al fons. 1993.  
Foto: Jordi Pasques



Emblema de "Salut i pau!", moviment ecologista creat per Esteve Albert el 1978

**1987** / Representació de l'obra *Arnaldeta i Arnau, senyors de les Valls d'Andorra*, a Cabó (Alt Urgell), més coneguda com *Arnaldeta de Caboet*.

**1989** / La Generalitat de Catalunya li concedeix la creu de Sant Jordi. *Trobada Alsàcia-Catalunya* a Dosrius.

Estrena de *Llum d'oli i Nit de Càtars* a Llinars del Vallès.

Homenatge a Alexandre Cirici i Pellicer.

**1990** / La Flama del Canigó, cursets de lingüística intereuropea, a Das (Cerdanya).

**1991** / Homenatge a l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, a Argenton.

Homenatge a mossèn Albert Vives i Mir, a Oliana.

*Pessebre Vivent d'Oliana*.

**1992** / *Pessebre Vivent de Solsona*.

**1993** / Inauguració del monument a mossèn Ramon Garriga a Samalús. Publica el llibre de poemes *El despertar de les aigües*, homenatge als estanys i rius de les Valls d'Andorra, que musicaria i adaptaria per a ballet la compositora Natàlia Solà.

Entrevista televisiva al programa *Personal i intransferible*, de Josep Maria Espinàs.

**1994** / El Consell Comarcal del Maresme li fa un homenatge en la Nit de les Lletres del Maresme.

**1995** / El 28 d'abril assisteix a la inauguració de l'Arxiu Comarcal del Pallars Sobirà, que acull per decisió seva el seu extens fons documental.

Representació, el 21 de maig, de *Bandera de Catalunya* a Torroella de Montgrí, en les celebracions dels 700 anys del castell de Montgrí.

El dia 9 d'octubre mor a l'hospital Nostra Senyora de Meritxell, a Escaldes-Engordany, Principat d'Andorra.

El dia 10 d'octubre és enterrat al cementiri de Santa Coloma, a Andorra la Vella.

Acabarem amb la lectura de quatre poemes delitosos de l'univers andorrà de l'Esteve Albert, que, com batecs de la natura, espurnegen, talment xàldigues, en el cor dels humans; batecs d'Andorra que ell tant estimava. Els va publicar en el llibre *Posobres d'Engordany*, l'any 1957, ben a les primeries de viure aquí dalt.

Sobre els versos, per carta, demanava al poeta Marià Manent el seu parer i li feia avinent aquests pensaments:

"He resultat sobtadament publicar-los per correspondre als amics i als curiosos a qui no he sabut ni sabria explicar millor que en aquests versos, el com i el què i el fons de la qüestió d'aquesta sortida que em vincula a Andorra inesperadament i segurament que per anys.

Encara que la missió de la poesia no deu ésser aquesta, tiro endavant i espero que us en feu càrrec.

En la meua vida els nusos que en dues o tres ocasions se m'han fet al cor no han sabut trobar altra expressió que un desordenat abocament de versos."

### **Endreça**

*Amics, no sóc pas lluny. Per acostar-me  
he fugit del traüt i de la brega  
i amb els meus fills he anat guanyant altura  
a temps de recollir les tardanies  
del viure essencial a la muntanya.*

*Cansat i fatigat, a reposar-hi  
no m'avinc pas. Hores i mans em manquen  
per a copsar el perfum de les grandalles  
de la vall d'Incles, veremar les postes  
i amorosir les pedres endaurades  
del vell saber, que la desídia enruna,*

*Amics meus, sóc a Andorra i ara lluito  
per la rosa silvestre de Canòlich.  
Però, a més, a Engordany faig el Pessebre  
que és un néixer de nou entre cants rústecs.*

*Amics, fóssim sempre al temps que no es corria  
i hi havia sempre lleure pel viatge,  
us diria: "Agafeu capell i manta  
i feu camí muntanya amunt, que el Segre  
després ja us portarà fins al Valira  
i, en ésser a Encamp, podreu pujar a les bordes,  
on jo pasturo el xai cobert de nafres  
que és el meu cor –torturat com el vostre  
pel viure impietós del nostres dies".*

### **Cap al tard**

*El sol encara es repenja  
als pollancs de can Diumenge.  
L'ombra lleu de cap al tard  
puja pels prat d'en Ricard.  
Tot Engordany s'embolcalla  
d'una finíssima malla.  
La gent es va recollint  
per mor del fred, per instint.  
Pel Vinyar sona un esquella:  
la sentim i no sabem  
si és del ramat del Trenyella  
del Tonet o de cal Guem.*

### **Pastor de somnis**

*Tinc la meva estada als  
Cortals d'Encamp,  
amb el volter, l'àliga,  
la boira i el llamp.*

*Caçadors, pescaires,  
l'òs blanc i l'isard  
m'hi venen a veure,  
sols de tard en tard.*

*El qui mai no em deixa  
és el cant del riu:  
sota el gel quan glaça  
i al sol a l'estiu.*

*Hi ha nits que la Lluna  
ve a dormir al meu llit.  
Pasturo els meus somnis  
pels prats de la nit.*

### **Si he pujat...**

*Si he pujat a la més alta torre  
dels meus antics delers,  
és perquè estimo Andorra  
pel que serà, pel que era i fins pel que és.  
Jo no sé pas que em furga dins l'entranya:  
no sé segur ni on vaig ni sé d'on vinc,  
jo només sé que em crida la muntanya  
i que cap so m'alegra com el dring  
dels trucs i dels tivells (de les esquelles  
que entre els grans pics van escampant el so).  
A mi m'agrada veure les estrelles  
al peu d'una cabana de pastor.*

